

Kézzel szőtt, rétegelt kabát

Takács Gabriella

Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola, Alkalmazott Művészeti Intézet
Kézműves szak, szövő szakirány, III. évfolyam

Témavezető: Baráth Hajnal, főiskolai tanár

Számomra a témaválasztás azért volt nagyon izgalmas, mert szakmai kihívásnak találok, hogy olyan felsőruházati textilt és ruhadarabot hozzak létre, amely kézműves technikán, a kézi szövés hagyományain alapszik.

Koncepcióm egy kézzel szőtt, rétegekből álló kabát elkészítése, ami egy alapszövetből, és azon elhelyezett további két rétegből áll. Célcsoportként inkább egy stílust határoztam meg, mint korcsoportot vagy nemet, mivel a jövőben is szeretnék egy olyan darabot készíteni, ami „kortalan”. A célcsoportom pedig az olyan stílusú emberek, akik bátran viselnek kézműves, egyedi darabokat, bonyolultabb ruhákat, valamint szeretik, ha egy-egy öltözetet többféleképpen fel lehet venni.

Az egyik, és egyben legfőbb inspirációm, egy korábbi munkám volt. A „paplan-kabát” (kép1) a saját paplanom méreteivel készült, vagyis 80 cm széles és 175 cm hosszú, ez egy kisebb méretű paplannak felel meg. A paplan méretét 2 hajtás és 5 zsinór segítségével lehet csökkenteni, így viselhető „kabátként”. A hat darab karnyílás miatt többféleképpen felvehető darab. A paplan varrással készült, vatelinnel van kitömve. A későbbiekben ennek a munkának az arányain változtatva, a rendszerét leegyszerűsítve dolgoztam tovább a kabáton.

Munkám másik inspirációja Diane Steverlynck „*Self couture*”(kép2)címet kapó takarója volt. A „*Self couture*”, ahogy már az elnevezésből is sejthető, egy olyan „ruhadarab”, ami többféleképpen felvehető, tehát a használó kedve szerint viselheti kabátként, ruhaként vagy akár blúzként. A takaró titka, hogy több rétegből áll, ezek a rétegek anyagminőségükben, mintázatukban nagyon különböznek egymástól. A textillapokon elhelyezett gombok segítségével lehet rögzíteni egymáshoz a rétegeket, valamint ezekkel a gombokkal lehet átalakítani a lapokat öltözékekké.

Az alapszövetem végleges mérete 150 cm x 200 cm. A korábbi munkához képest csak négy karnyílás található rajta. A zsinórokkal és a hajtogatási technikákkal többféleképpen felvehető (kép3). A rétegek mérete, elhelyezése és funkciója is a kabát melegítő, hőtartó funkcióját erősíti. A keskenyebb réteg átalakítható a kabát ujjának, így hűvösebb időjárás esetén felvehető.

A koncepció megvalósításához próbáltam új utat keresni, számomra új technikai inspirációt találni. Kutatásom során találkoztam a sashiko varrás technikával és a saki-ori szövési technikával.

Sashiko és Saki-ori

A sashiko egy Japánból származó megerősítő, díszítő steppelési technika, amit nevezhetünk funkcionális hímzésnek is. A ruhadarab „életét” hosszabbították meg ezzel a technikával, úgy hogy újabb rétegekkel frissítették, és öltésekkel, mintákkal díszítették a darabokat. Sashiko-nak köszönhetően melegebb és sokkal tartósabb öltözékeket tudtak készíteni. Hagyományosan fehér pamut szállal, kézzel varrták össze az indigókék rongyokat.

A saki-ori egy olyan szövési technika, ami általában vászon kötéssel, fehér pamut felvetésen készül. A vetülékként az elrongyolódott ruhákat, a maradék szöveteket, és a textileket csíkokra vágva használják fel. A felvágott csíkok szélessége és finomsága határozza meg a saki-ori felhasználási területét. Készülhet ezzel a technikával ruhadarab vagy akár szőnyeg is.

Mindkét technikánál az újrahasznosításon van a hangsúly, éppen ezért volt népszerű a mezőgazdaságból élő, szegényebb rétegeknél. Régi ruhadarabjaikat újjá varázsolták ezekkel a technikákkal.

Technikai megoldások, megvalósítás

Koncepcióm szerint a 2 japán technikát keverve, de újragondolva készítem el a kabátot.

Jobban tanulmányozva a sashiko technikát; számomra néhány darabon az öltések nem öltéseknek tűnnek, hanem olyanok mintha, vetülék-hímzések lennének. Ez az észrevétel arra engedett következtetni, hogy egy-egy varrási technikával készült darab mintázata szövőszéken, különböző kötésekkel és szövési technikákkal megszöhető. Ebből a gondolatból kiindulva kezdtem el kísérletezni különböző kötési szerkezetekkel, és technikákkal.

A szövőszék, amin dolgozom egy sikolyú szádnilyás képző szerkezet hat lábítóval és négy nyüstkerettel. Ez azt jelenti, hogy amelyik nyüstkeret hozzá van kötve ahhoz a lábítóhoz, amit éppen lenyomok, akkor az a nyüstkeret lesüllyed, ami nincs hozzákötve, az felemelkedik. Így képez szádót. A nyüstkeret süllyesztőszerkezet miatt kettős szövetet nem lehet ezen a szövőszéken készíteni, és a szövet mintázása is korlátolt.

Mint ismeretes, a szövetek két vagy több fonalrendszerből állnak, melyek bizonyos szabályok szerint, merőlegesen keresztezik egymást. A szövet hosszirányában elhelyezkedő

fonalrendszer a láncfonal, a rá merőleges, keresztirányú fonalrendszer a vetülékfonal. A két fonal kereszteződését kötésnek nevezzük. A kötés meghatározza a szövet szerkezetét. A szövet mintázata egyenértékű a szövet kötésével, vagyis a szerkezettel.

Alapkötések esetén a nyüstök száma általában megegyezik a mintaelemet alkotó fonalak számával. Egy- és többcsoportos fűzési módokat alkalmaztam a kötéseknek megfelelően.

Egycsoportos nyüsbefűzést soros vagy egyenes befűzésnek nevezzük, a láncfonalakat a nyüstök sorrendje szerint fűzzük be. Legegyszerűbb, legkönnyebben áttekinthető befűzési mód. Ha a mintaelemben a láncfonalak párosan egyezően kereszteződnek, akkor egy nyüstkeretre, de külön nyüstbe sorba fűzzük. Az ék alakú befűzésnél (kép4) a soros fűzés iránya állandóan változik. Vegyes befűzéskor a láncfonalak a kötés mintázatának megfelelően eltérően befűzve kerülnek egymás mellé.

A többcsoportos befűzés egyenlő és különböző arányú lehet.(kép5) A szakaszos, csoportonként soros befűzésnél a láncfonalakat szakaszosan, azaz láncfonal csoportonként az egyes nyüstkeret csoportokba sorosan fűzzük be.

A láncfonal haladó mozgása során a lánchengerről lefejtődő láncfonal áthalad a nyüstökön, majd pedig a bordán. A borda feladata, hogy a láncfonalakat az előírt szélességben tartsa, a bevetett vetülékfonalat a szövethez szorítsa. A borda két párhuzamos sín, amelyek közé merőlegesen fogakat helyeznek el, egymástól egyenlő távolságra. A köztük lévő fogűrbe húzzák be a láncfonalakat.

A kabát alapszövetének fél szélességét (75 cm) a következőképp bordáztam be: az első kísérleteknél a szövet jobb oldali szélén sűrűbbre bordáztam (kép6) a láncokat, így azon a részen egy sokkal szorosabb szerkezetű szövetet készítettem. Szövés során észrevettem, hogy a szövet más részei belazultak, főképp a bal széle, mert ott kettesével bordáztam a szálakat, ami egy normál szövetsűrűségnek felel meg. Ez enyhén torzította a szövetszerkezetet. A második kísérletsorozatnál már a szövet közép részének bal oldalán sűrítettem be a láncokat. Ha a további kísérleteknél, és a végleges darabnál egyenlő arányban osztom el a nagy illetve a normál szövetsűrűséget, akkor egyenletes szövetet készíthetek.

A szövet mintázásánál, különböző kötések alkalmaznak. Egyelőre többféle sávolykötéssel kísérleteztem, amik kivitelezhetők a szövőszéken, amin dolgozom.

A sávolykötésű szövetekre jellemző, hogy a kötéstől és a fonalsűrűségtől függően lágyak, laza kötésűek, de simák, sűrűk és erősek is lehetnek. Laza szerkezete miatt felsőruházati cikkeknek

gyakran használják, mert követi a test alakját, mozgását. Kevésbé gyűrődik, mivel a ritkább kereszteződés miatt a rugalmasabb alapanyagoknak alkalmuk van a fonalban és a szövetben visszanyerni az erők hatásának megszűnése után az eredeti helyzetüket, vagyis a szövet kisimul.

A szövetszerkezet másik manipulálható eleme (a láncon kívül) a vetülék. Mivel a láncom 32/2-es pamut felvetőfonal, ezért a vetüléknek a természetes szálak mellett szabadon használok szintetikus szálakat is, főként akrilt és poliésztert. Ezeknek a szintetikus szálaknak nagyon hasonló a tulajdonságuk a gyapjú- és pamutszálakéhoz, sőt javítanak is rajtuk. Az akril és a poliészter is könnyebben tisztítható, mint a gyapjú. A vetülékfonal vastagságát és színét igyekszem minden kísérletnél úgy megválasztani, hogy a szövetkép, a szerkezet, és a szín is kabátszövet legyen.

Vetülékhimzéseket is alkalmazok a kabát bizonyos részein. A fonalat, amit a himzéshez használok rongy anyagok felhasításával és azok eltisztázásával, lockkolásával készítem el. Az ilyenkor használt cérna színe hasonló a vetülék színével, a rongycsík viszont eltérő színű (kép7). Készítettem olyan kísérletet is, ahol hurkolt kelmét vagdostam fel, ebben az esetben nem tisztáztam el a szövetszéleket (kép8).

A rétegeket nomád cipzárral fogom rögzíteni az alapszövethez. Kezdetben úgy terveztem, hogy a keskenyebb réteg az előbb említett kapcsolódási móddal lesz átalakítható ujjának, de a későbbiekben ezt a megoldást elvettem, mivel praktikátlanná és nagyon bonyolulttá vált a hasítékoktól a kabát.

A nomád cipzár úgy kell elképzelni, hogy láncirányban, függőlegesen hasítékokat képezet a szövetszerkezetben, vetülék irányban, vagyis vízszintesen pedig hurkokat. Az átlagos nomád cipzár úgy működik, hogy a hurkok átbújnak a felettük lévő hasítékokon, majd a hurkok egymásba hurkolásával rögzítjük a hasítékokat, az utolsó hurkot pedig lekötözzük. A két felső rétegre is készítek kísérleteket, főképp a szín, a méret és az elhelyezés szempontjából, mivel az alapszöveten nemcsak a szövetszerkezet és a vetülékhimzés fog mintázni, hanem a rétegek rögzítéséhez szükséges hasítékok és hurkok is, valamint a kabát záródását és viselhetőségét szolgáló zsinórok és hurkok.

Bibliográfia

Bock Sándor : Kötéstan. Szakközépiskolai tankönyv. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1978.

Izmay Ferenc: Textilanyag és áruismeret. Tankönyvkiadó, Budapest, 1962.

Landgráf Katalin: Nagy szövéskönyv. Planétás, Budapest, 2004.

Landgráf Katalin: Szövés. Múzsák, Budapest, 1984.

Internetes források:

<http://www.quilt.com/FAQS/SashikoFAQ.html>

<http://www.designbyaika.com/category/uses-for-sashiko/>

http://web.me.com/mediumisthemessage/OfficialFacklerFineArts/Process/Entries/2007/3/26_Saki-Ori.html

<http://www.srithreads.com/collections/sakiori>

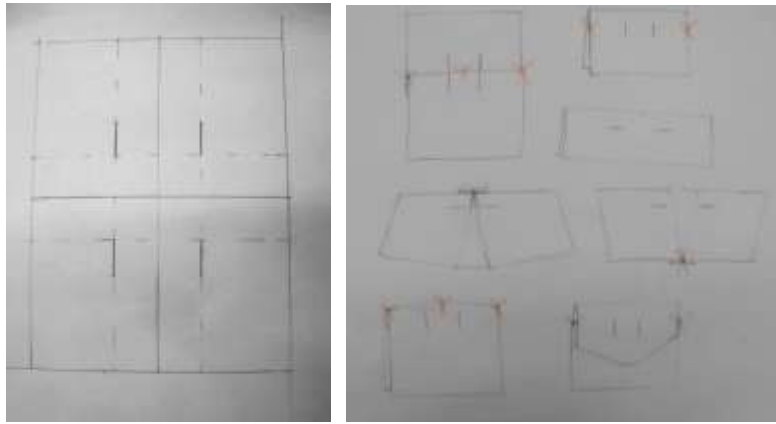
Képmelléklet

Kép 1

Kép 2

Kép 3

Kép 4

Kép 5

Kép 6

Kép7

Kép8